

VANDA BOŽIĆ

**SUZBIJANJE SEKSUALNE EKSPLOATACIJE
KAO VODEĆEG OBLIKA TRGOVANJA LJUDIMA
U funkciji zaštite prava na život i temeljnih ljudskih prava**

U V O D

Trgovanje ljudima (*engl. Trafficking in human beings*) jedan je od najtežih pojava oblika organiziranog kriminaliteta današnjice. Pojavljuje se u nekoliko vidova iskorištavanja, dok je oblik seksualne eksploatacije najzastupljeniji i najčešći. Žrtvama postaju uglavnom žene i mlade djevojke kojima su povrijeđena temeljna ljudska prava i ugroženo fundamentalno pravo na život zbog čega se smatra jednim od najvećih zločina protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva. Predstavlja najkompleksniji vid trgovanja ljudima s obzirom da povlači za sobom pitanje dobrovoljnog pristanka na prostituciju. Progresiju izrabljivanja i iskorištavanja osoba potiču siromaštvo i ekonomske prilike države porijekla žrtve, zastupljenost korupcije, neravnopravnost spolova i diskriminacija žena, kršenje ljudskih prava, dok svemu tome pridonose i osobni čimbenici žrtava kao što su nizak stupanj obrazovanja, kulturni nivo zajednice prebivališta i drugi.

Organizatori i izvršitelji kaznenih djela iz ovog korpusa svjesno zlorabe siromaštvo i teške materijalne (ne)prilike žrtava iz kojih su htjele pobjeći u potrazi za pronalaskom radnog mjesta i u konačnici boljim životom. Nezaposlene žene

---

Dr. sc. Vanda Božić, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Katedra za kazneno pravo. Rad je pisan u okviru potpore Hrvatske zaklade za znanost i odobrenog projekta pod br. 1949. "Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition - Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime".

i djevojke pronalaze zanimljive Internet ponude za posao u inozemstvu, nakon čega bivaju primorane na prostituciju i seksualno iskorištavanje.¹ Istodobno su žrtvama uskraćeni sloboda kretanja i komuniciranja s drugim ljudima, kao i druga prava i slobode.

Prijašnjih godina Republika Hrvatska posmatrana je uglavnom kao tranzitna država za trgovanje mladim ženama iz nekadašnjih socijalističkih zemalja s ciljem seksualne eksploatacije u državama krajnje destinacije. U pogledu trgovanja ljudima pozicija Republike Hrvatske značajno se promijenila tako da je ona danas i država krajnjeg odredišta, zemlja porijekla i tranzitna zemlja. Pored ostalih oblika najčešćeg iskorištavanja (radno iskorištavanje, prisilni rad) to se odnosi i na trgovanje ženama i djecom u svrhu seksualnog iskorištavanja.

Prema Izvješću Ureda UN-a za droge i kriminal (UNODC) o trgovanju ljudima iz 2014. godine žene i djevojke predstavljaju 70% žrtava od sveukupnog broja.² Među žrtvama seksualnog iskorištavanja žene su zastupljene u 79% odnosno sa 53% prepoznatih oblika iskorištavanja na globalnoj razini, dok su muškarci zastupljeni prije svega u djelu radnog iskorištavanja. Porastu trgovanja ljudima s ciljem njihova iskorištavanja posebno doprinosi činjenica da je to danas jedan od najunosnijih poslova kriminalnih organizacija, poslije trgovine narkoticima i oružjem. Prema nedavnim procjenama Međunarodne organizacije rada (ILO) ilegalna godišnja zarada od prisilnog rada i pranja novca iznosi oko 150 mlrd USD, od čega čak dvije trećine zarade potiče od komercijalnog seksualnog izrabljivanja.³

TRGOVANJE LJUDIMA – POJAM I ELEMENTI

Trgovanje ljudima je pojmovno relativno identično određeno u legislativi većine razvijenih europskih država i temelji se na definiciji prihvaćenoj u međunarodnim dokumentima. Kao relevantni dokumenti u ovoj materiji smatraju se prije svih *Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece* koji dopunjuje Konvenciju UN protiv transnacionalnog orga-

¹ Trafficking in persons report, june 2016, str.144., dostupno na: <http://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf>, (20.08.2016).

² Global Report on Trafficking in Persons 2014, United nations New York, 2014, dostupno na: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/GLOTIP_2014_full_report.pdf, (22.08.2016).

³ Izvješće o borbi protiv trgovine ljudima u vanjskim odnosima EU-a (2015/2340(INI)) od 13.06.2016. dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2016_0205+0+DOC+XML+V0//HR#title2, (22.08.2016).

niziranog kriminala,⁴ *Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima*⁵ te *Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja*.⁶

Prema Protokolu, *Trgovanje ljudima* znači vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta i prihvata osoba, pomoću prijetnje ili uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prijevare, zlorabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti ili davanje ili primanje plaćanja ili sredstava da bi se postigla privola osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu izrabljivanja koje uključuje iskorištavanje prostituiranja drugih ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili odnose slične ropstvu, podčinjavanje ili odstranjivanje organa. Pristanak žrtve trgovanja ljudima na namjeravano iskorištavanje smatrati će se irelevantnim.⁷

Prema Konvenciji Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja svaka država stranka dužna je usvojiti zakonske mjere kako bi se kaznenopravno sankcioniralo *seksualno zlostavljanje, dječja prostitucija, dječja pornografija, sudjelovanje djeteta u pornografskim nastupima, moralno iskvarivanje djeteta te vrbovanje djece u seksualne svrhe*.⁸ Prema Protokolu za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece, vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta ili prihvata nekog djeteta u svrhu izrabljivanja smatrat će se trgovanjem ljudi čak i ako je počinjeno bez taksativno navedenog ijednog sredstva kao nužnog elementa trgovanja ljudima,⁹ s tim da se djetetom smatra svaka osoba mlađa od 18 godina.¹⁰

Naravno da nije bilo moguće definirati sve elemente pojma *trgovanja ljudima* u izloženim međunarodnim dokumentima pa se ukazala potreba da se poje-

---

⁴ Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, NN, MU, br. 14/02, 13/03, 11/04.

⁵ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, 16/05/2005, (ETS br. 197), Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima, NN, MU, br. 7/07.

⁶ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, Council of Europe Treaty Series - No. 201, dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680084822>, (22.08.2016).

⁷ Čl.3.b. Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice žena i djece, (2000), UNTS vol. 2237.

⁸ Čl.18.-23. *Ibid.*

⁹ Čl.3.c. *Ibid.* str. 319.

¹⁰ Čl.3.d. *Ibid.*

dini pojmovi i pojavni oblici dopunski odrede u nacionalnim propisima država potpisnica. To se prije svega odnosi na pojmove kao što su: otmica, obmana, zlouporaba položaja, položaj ranjivosti, prisilni rad, ropstvo, iskorištavanje, zlouporaba položaja ranjivosti i dr.¹¹

*Elementi trgovanja ljudima*¹² su brojni i u praksi to može dovesti do terminoloških, pravnih i drugih razlika u pogledu kvalifikacije konkretnog ponašanja kao kaznenog djela iz ove materije. Iz prihvaćenog pojmovnog određenja ovog kaznenog djela prevladavaju tri glavne skupine elemenata koje obuhvaćaju:

- a) *radnje* – vrbovanje, prijevoz, transfer, skrivanje ili prihvata osoba;
- b) *sredstva* – prijetnja ili uporaba sile ili drugih oblika prinude, otmice, prijevare, obmane, zlouporabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti, davanje ili primanje isplata ili povlastica, kako bi se postigla privola osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom;
- c) *svrha* – iskorištavanje, što uključuje, u najmanju ruku, iskorištavanje prostituiranja drugih ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili praksu sličnu ropstvu, pokornost ili uzimanje organa.

U pravnoj analizi izloženih elemenata nesporno je da su *sredstva* korištena od strane trgovaca prevladavajući element za klasifikaciju konkretnog ponašanja kao kaznenog djela, naravno uz poštovanje i ostalih elemenata. Kao što je već rečeno, sredstva nisu neophodna kada su *djeca* žrtve trgovanja ljudima jer se polazi od stava da se na djecu lako utječe, posebice što nemaju dovoljno životno iskustvo i nemaju mogućnosti da pravilno procijene posljedice svojih odluka. Konvencija Vijeća Evrope je usvojila pravno stajalište u pogledu neophodnih elemenata za postojanje ovog kaznenog djela gdje se navodi da je trgovanje ljudima kombinacija različitih elemenata (aktivnosti) i nije rezultat samo jednog, odvojenog djelovanja.¹³

Identifikacija kaznenog djela trgovanja ljudima moguća je još u početnoj fazi regrutiranja ili prijevoza kao vid prevencije i prije nego što žrtva bude podvrgnuta eksploataciji. Pravilno određenje konkretnih elemenata i njihova kombinacija nužni su za stvaranje sistema pokazatelja važnih za razumijevanje i otkrivanje fenomena trgovanja ljudima kao i za usvajanje praktičnih smjernica koje se odnose na identifikaciju žrtava trgovanja ljudima.

¹¹ Regionalne smjernice za identifikaciju trgovanih osoba, Priručnik za jugoistočnu Europu, Ariadne Mreža protiv trgovine ljudima u jugoistočnoj i istočnoj Europi, 2012, dostupno na: http://ariadnet.net/pdfs/ARIADNE%20MANUAL_ZENA%20BiH.pdf, (15.08.2016).

¹² Više u: Božić, V.: Trgovanje ljudskim organima kao oblik organiziranog kriminaliteta, doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.

¹³ Council of Europe 2005b, Council of Europe convention on action against trafficking in human beings and its explanatory report, CETS No. 197, p. 38, 75-76, dostupno na: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/PDF_Conv_197_Trafficking_Erev.pdf, (15.08.2016).

LEGISLATIVA ZA BORBU TRGOVANJA LJUDIMA S CILJEM
SEKSUALNOG ISKORIŠTAVANJA

Međunarodna legislativa

Međunarodna legislativa polazi od najstarijeg dokumenta u području ljudskih prava pod nazivom *Opća deklaracija o pravima čovjeka* kojim se za-
branjuje ropски odnos i trgovanje ljudima. Deklaracija je usvojena i proklamirana¹⁴ Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih naroda pod br. 217A (III) od 10.12.1948.¹⁵ Najvažnije odredbe Deklaracije od značaja za zabranu *trgovanja ljudima* su čl. 3 - pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost, čl. 4 - zabrana ropstva, čl. 13 - pravo na kretanje i prelazak granice i čl. 14/1 - pravo na azil.¹⁶

U povijesno-pravnom kontekstu prve polovice XX stoljeća doneseno je nekoliko značajnih međunarodnih dokumenata: Konvencija protiv ropstva (*Slavery Convention*, 1926),¹⁷ Konvencija o zabrani ropskog rada (*Forced Labour Convention*, 1930),¹⁸ Konvencija o suzbijanju trgovanja osobama i iskorištavanja prostitucije drugih iz 1949. godine (*Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others* 1949)¹⁹ i dr.

U drugoj polovici istog stoljeća doneseno je također nekoliko značajnih dokumenata za suzbijanje trgovanja ljudima,²⁰ među njima i Haaška ministarska deklaracija o europskim smjernicama za učinkovite mjere za prevenciju trgovanja ženama u svrhu seksualne eksploatacije (*The Hague Ministerial Declaration on European Guidelines for Effective Measures to Prevent and Combat Trafficking in*

---

¹⁴ The Universal Declaration of Human Rights, Sl. l. br. 7/71.

¹⁵ Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima, Narodne novine, Međunarodni ugovori br. 12/09

¹⁶ Čl. 3. The Universal Declaration of Human Rights, dostupno na: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>,(15.08.2016).

¹⁷ Slavery Convention, Geneva, 25 September 1926, dostupno na: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SlaveryConvention.aspx>, (25.08.2016).

¹⁸ ILO Forced Labour Convention, 1930 (No. 29), dostupno na: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@asia/@ro-bangkok/documents/genericdocument/wcms_346435.pdf, (25.08.2016..

¹⁹ Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, Approved by General Assembly resolution 317 (IV) of 2 December 1949, dostupno na: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx>, (25.08.2016).

²⁰ Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery 1956, Convention on the Elimination of forced Labour of 1957, International Covenant on Civil and Political Rights 1966, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women 1979, Convention on the Rights of the Child 1989, Rezolucija o suzbijanju trgovanja ljudima 1996, Worst Forms of Child Labour Convention 1999.

Women for the Purpose of Sexual Exploitation).²¹ Deklaracija afirmira multidisciplinarni pristup u borbi protiv trgovanja ljudima i nalaže državama da uvedu nezavisnog nacionalnog izvjestitelja za borbu protiv trgovanja ljudima koji bi vršio nadzor rada državnih institucija angažiranih u borbi protiv trgovanja ljudima. U dokumentu se dalje ističe potreba psihosocijalne zaštite žrtava trgovanja ljudima koje se nalaze u skloništima.²² Od relativno novijih dokumenata donesen je *Sporazum o suzbijanju prekograničnog kriminala Inicijative za suradnju u jugoistočnoj Europi* (SECI, 1999) kojim se predviđa suradnja država Jugoistočne Europe u borbi protiv trgovanja ljudima i suzbijanja prekograničnog kriminaliteta.²³ Centar je u međuvremenu prerastao u SELEC - Centar za provedbu zakona u jugoistočnoj Europi.²⁴

Na početku XXI stoljeća donesen je i značajan Protokol koja se odnosi na djecu: Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji usvojen i otvoren za potpisivanje 25. svibnja 2000. (*Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography*).²⁵ Posebno značajan dokument u borbi protiv organiziranog kriminala je Konvencija UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (*UN Convention against Transnational Organized Crime*), potpisana u Palermu 13.12.2000., s dva pripadajuća protokola: Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, naročito ženama i djecom (*Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children*) i Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom (*Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air*).²⁶ U suzbijanju trgovanja ljudima i s tim u vezi seksualne eksploatacije od izuzetnog je značaja je *Protokol I* jer propisuje obvezu inkriminiranja trgo-

²¹ Ministerial Conference under the Presidency of the European Union, The Hague, 24-26 April 1997, dostupno na: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/8747>, (27.08.2016..

²² Više: Maderić, L, *Suzbijanje trgovanja ljudima*, Hrvatska pravna revija, br. 10/08 str. 9-20.

²³ Sporazum je ratificiran 27.08. 2000., dostupno na: <http://www.mup.hr/31.aspx>, (27.08.2016).

²⁴ Uredba o provedbi Konvencije Centra za provedbu zakona u Jugoistočnoj Europi i protokola o povlasticama i imunitetima centra za provedbu zakona u Jugoistočnoj Europi, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_82_1579.html, (20.09.2016).

²⁵ *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography*, dostupno na: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPSCCRC.aspx>, Zakon o potvrđivanju fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, dostupno na: http://www.dijete.hr/joomdocs/097_Fakultativni%20protokol%20uz%20Konvenciju%20o%20pravima%20djeteta%20o%20prodaji%20djece.%20djecjoj%20prostituciji.pdf, (20.09.2016).

²⁶ Zakon o potvrđivanju Konvencije UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Kon-

vanja ljudi u nacionalnom zakonodavstvu zemalja potpisnica. Protokol je zamijenio raniju Konvenciju o suzbijanju trgovanja ljudima i eksploataciju prostitucije drugih (1949). Protokolom je dalje definiran pojam trgovanja ljudima i propisani su različiti oblici iskorištavanja ljudi bez podjele osoba prema spolu s tim da žrtva može biti iskorištavana i unutar granica vlastite države. Republika Hrvatska potpisala je ovaj međunarodno značajan dokument među prvim državama potpisnicama, tijekom međunarodne konferencije u Palermu 12.12.2000., a ratificirala 24.01.2003.²⁷ Od posebnog značaja je i dokument novijeg datuma koji je Republika Hrvatska ratificirala u lipnju 2007. godine, Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanju ljudima, (*Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*).²⁸ Konvencija se primjenjuje na sve oblike trgovanja ljudima unutar jedne države, ali i prekogranično. Prema Konvenciji, trgovanje ljudima je i povreda kaznenog prava i povreda temeljnih ljudskih prava, a državama potpisnicama nudi kompletan pravni okvir u borbi protiv trgovanja; prevenciju, kazneni progon, pomoć i zaštitu žrtvava trgovanja ljudima.²⁹ Značajan dokument je i Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća o prevenciji i borbi protiv trgovanja ljudima i zaštiti žrtava trgovanja ljudima (*Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victim*) koja je zamijenila Okvirnu Odluku Vijeća EU o suzbijanju trgovanja ljudima od 19.07.2002.g. (2002/629/JHA).³⁰ Direktivom su propisane veće sankcije kaznenog djela trgovanja ljudima te oduzimanje nezakonito stečene imovine pravomoćno osuđenim osobama za kazneno djelo trgovanja ljudima.³¹

---

vencija UN protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Narodne novine br.14/02,13/03, 11/04.

²⁷ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova RH, Organizirani kriminal, dostupno na: [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/mir-i-sigurnost/transnacionalne-prijetnje/organizirani-kriminal/\(20.09.2016\)](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/mir-i-sigurnost/transnacionalne-prijetnje/organizirani-kriminal/(20.09.2016)).

²⁸ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, dostupno na: https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Convntn/CETS197_en.asp, (27.09.2016). Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima; NN, MU, br. 7/07.

²⁹ Derenčinović, D.: Nisu na prodaju – o pravima žrtava trgovanja ljudima nakon presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Rantsev protiv Cipra i Rusije, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske br.1/2010.

³⁰ Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA; dostupno na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:EN:PDF>; (27.08.2016).

³¹ Vlada Republike Hrvatske - Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2012. do 2015. godine, dostupno na: https://www.mup.hr/UserDocsImages/nacionalni_programi/trgovanje_ljudima/2012/NACIONALNI%20PLAN%20FINALNO.pdf, (27.08.2016).

Nacionalna legislativa

Republika Hrvatska kao punopravna članica Europske unije uskladila je svoje pozitivno kazneno zakonodavstvo s međunarodnim dokumentima. Najvažniji pravni izvor svakako je Kazneni zakon (KZ) Republike Hrvatske kojim su određena konkretna kaznena djela i propisani pojedini pravni instituti. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela³² propisuje kažnjavanje pravnih osoba (ugostiteljski objekti, turističke agencije, i druge pravne osobe) koje se organizirano bave kriminalnom djelatnošću trgovanja ljudima. Zakonom o kaznenom postupku³³ i Zakonom o sudovima za mladež³⁴ omogućeno je ostvarivanje širih prava žrtava trgovanja ljudima te je zajamčena i zaštita ugroženih svjedoka. Zakonom o zaštiti svjedoka³⁵ dozvoljena je izvan procesna zaštita svjedoka koji sudjeluju u kaznenom postupku i svojim iskazima pridonose otkrivanju i sankcioniranju trgovanja ljudima. Prema Zakonu o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta,³⁶ Ured je nadležan za obavljanje poslova državnog odvjetništva u predmetima kaznenih djela trgovanja ljudima.³⁷ Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, osnovan 2008.godine, ima nadležan je u suzbijanju trgovanja ljudima.

Kazneno djelo trgovanje ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja kao jedan od oblika iskorištavanja u procesu trgovanja ljudima propisano je čl. 106. KZ.³⁸ Sastoji se od tri konstitutivna elementa: radnje počinjenja - *activities*, (*vrbuje, preveze, prevede, skriva ili prima osobu ili razmjenjuje ili prenosi nadzor nad osobom*), sredstva počinjenja - *means* (*sile, prijetnje, obmane, prijekave, otmice, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa ovisnosti, davanjem ili primanjem novčane naknade ili druge koristi*) i svrhe počinjenja - *purpose* - s ciljem seksualnog iskorištavanja.

Žrtva nije kriva za počinjenje djela i ne može biti kazneno odgovorna. Sudska praksa pokazuje kako se žrtvama neprijavlivanje djela u takvim okolnostima ne stavlja na teret. ... dio iskaza oštećenice u kojem je ona sama opisala razloge zbog kojih se nije usudila obratiti policiji: putovnica koju je imala bila je krivotvorena, a bilo joj je predočeno da će, ako ju nađe policija, biti kažnjena i depor-

³² Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, NN br. 151/03, 110/07, 45/11, 143/12.

³³ Zakonom o kaznenom postupku, NN br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14.

³⁴ Zakonom o sudovima za mladež, NN br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15.

³⁵ Zakonom o zaštiti svjedoka, NN br. 163/03, 18/11.

³⁶ Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta NN br. 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13.

³⁷ Čl.21. st.3. *Ibid.*

³⁸ Kazneni zakon RH, NN br.125/11, 144/12, 56/15, 61/15.

tirana iz Hrvatske; osim toga, opisala je i kako joj je optuženik zaprijetio da niti ne pomišlja na bijeg, jer da ju prate on i druge osobe; također je opisala i dolazak u kontejner jednog muškarca koji joj se predstavio kao policajac, pokazao joj je i policijsku značku, a kojemu je ispričala što joj se dogodilo, ali od njega nije došla nikakvu pomoć. S obzirom na sve ovo – strah od protjerivanja iz zemlje (koji je očigledno bio i opravdan, jer joj je takva mjera kasnije i izrečena), osjećaj nemoći i bespomoćnosti, a konačno i strah od optuženikove osvete – i po ocjeni ovog drugostupanjskog suda uistinu predstavljaju razloge koji opravdavaju činjenicu da se oštećenica nije obratila redarstvenim vlastima niti kada joj je to bilo moguće učiniti.³⁹

Smatra se da je kazneno djelo seksualne eksploatacije kao oblika trgovanja ljudima formalno dovršeno kada počinitelj bilo kojim taksativno navedenim sredstvom počini jednu od inkriminiranih radnji, a ukoliko nakon toga dođe i do iskorištavanja, radit će se o otegotnoj okolnosti što će biti od utjecaja prilikom odmjerenja kazne. Početkom iskorištavanja objekta radnje smatra se da je i kazneno djelo materijalno dovršeno. Pristanak žrtve na seksualno iskorištavanje bez utjecaja je na počinjenje kaznenog djela.⁴⁰

Zakonom je predviđena kazna zatvora od jedne do deset godina za počinitelja koji jednim od navedenih sredstava počinjenja djela *vrbuje, preveze, prevede, skriva ili prima osobu odnosno dijete ili razmjenjuje ili prenosi nadzor nad osobom odnosno djetetom* radi njezinog iskorištavanja za prostituciju ili druge oblike spolnog iskorištavanja uključujući i pornografiju ili za sklapanje nedozvoljenog ili prisilnog braka⁴¹ kao i za korisnika žrtvinih usluga ako je znao da je ona žrtva trgovanja ljudima.⁴² Ukoliko je kazneno djelo počinjeno prema djetetu ili u odnosu na veći broj osoba ili je svjesno doveden u opasnost život jedne ili više osoba te ako je kazneno djelo počinila službena osoba u obavljanju svoje službe radi se o kvalificiranom obliku počinjenja djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina.⁴³

Inkriminirano je zadržavanje, oduzimanje, skrivanje, oštećenje i uništenje putnih isprava ili isprava o dokazivanju identiteta druge osobe,⁴⁴ kao i pokušaj inkriminiranih radnji,⁴⁵ s ciljem omogućavanja počinjenja kaznenog djela trgovanja ljudima.

---

³⁹ Presuda Vrhovnog suda RH, Broj: I Kž 439/04-6.

⁴⁰ Čl.106.st.7. KZ RH.

⁴¹ .st.1. i st.2. *Ibid.*

⁴² st.4. *Ibid.*

⁴³ st.3. *Ibid.*

⁴⁴ st.5. *Ibid.*

⁴⁵ st.6. *Ibid.*

Trgovanje ljudima u nekim državama ne predstavlja samostalno kazneno djelo, već se kažnjava unutar drugih kaznenih djela kroz usvajanje djeteta, otmicu, trgovanje ljudskim organima, seks-turizam. S druge strane, ima i država koje u svom kaznenom zakonodavstvu ne predviđaju kazneno djelo trgovanja ljudima pa se trgovanje ženama radi prisilne prostitucije tretira prema odredbama protiv krijumčarenja i prekršaja u vezi s prostitucijom, kao što je npr. svodništvo ili širenje prostitucije.⁴⁶

SEKSUALNA EKSPLOATACIJA KAO OBLIK TRGOVANJA LJUDIMA

Trgovanje ženama i djevojkama u svrhu seksualnog iskorištavanja predstavlja jednu od vodećih djelatnosti transnacionalnog organiziranog kriminaliteta. Žrtve ovog oblika kriminalne djelatnosti u stalnom su porastu, a naročito su podložne postati žrtvama žene koje nisu zaposlene, koje ne vide skoro mogućnost zaposlenja u svome gradu, koje su nižeg stupnja obrazovanja, koje potiču iz siromašnih obitelji, koje su izložene nasilju u obitelji kao i žene koje su izložene nekom od oblika diskriminacije. Žrtve trgovanja ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja pretvorene su robu i postaju objektom iskorištavanja.

Djevojke i djevojčice najprimamljivije su žrtve trgovanja ljudima s ciljem seksualne eksploatacije što nam govori i činjenica da je u posljednjih desetak godina zabilježen porast broja žrtava trgovanja ljudima među kojima prevladavaju djevojke i djevojčice u dobi od 13 do 25 godina uglavnom iz siromašnih krajeva pa tako postaju lak plijen trgovaca ljudima. Primamljiva visoka plaća pretvara se ubrzo u *dužničko ropstvo* s obzirom da su žrtve prisiljene radom prvo vratiti novac koji su na njih potrošili trgovci ljudima, a koji su nastali zbog njihovog dovođenja u destinacijsku državu, smještaja, hrane, odjeće i drugih nastalih troškova.⁴⁷ *Korektan odnos* naziv je koji se samo može čuti dok je još sve u fazi dogovora, pripreme i planiranja između potencijalne žrtve i kriminalca. Ubrzo korektan odnos pretvara se u sasvim drugu krajnost, žrtve se fizički i psihički maltretira kako bi ih se prisililo na prostituciju i seksualno iskorištavanje, zabranjuje im se kontakt s drugim ljudima i ograničava im se sloboda kretanja. Pravo na život žrtve u rukama je zločinca. Fotografiranje i snimanje grupnog silovanja metoda je kojom trgovci ucjenjuju žrtve da će foto i video zapis poslati njihovim obiteljima i medijima zbog čega su djevojke primorane na poslušnost i pokornost.⁴⁸ Žrtve se drže u

⁴⁶ Kartusch, A.: Priručnik za reviziju zakonske regulative protiv trgovine ljudima sa posebnim osvrtom na region pakta za stabilnost Jugoistočne Evrope, Institut za ljudska prava *Ludwig Boltzmann*, Beč, str.46., dostupno na: <http://www.osce.org/sr/odihr/13988>, (01.09.2016).

⁴⁷ Više u: Božić, V.: Trgovanje ljudskim organima kao oblik organiziranog kriminaliteta, doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.

⁴⁸ Više: Kovčo V, I., Jelenić D.: Trgovanje ljudima: kriminološki i kaznenopravni aspekt, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 10, broj 2/2003, str. 665-718.

izolaciji, na minimumu vode i hrane, drogirane i često fizički zlostavljane, posebice ako su odbile pokoriti se. Zlostavljanje neposlušnih djevojaka je upozorenje ostalim djevojkama koje tek pristižu *pod okrilje* trgovaca, kako bi im se na vrijeme dalo do znanja što će im se dogoditi ako odbiju poslušnost.⁴⁹

Veliki problem u suzbijanju trgovanja ljudima i seksualne eksploatacije predstavlja činjenica da oštećene djevojke izbjegavaju stupati u vezu s policijom radi pomoći jer se boje veza trgovaca s policijom i mogućnosti da će ih se odmah deportirati nakon čega bi završile u zatvoru. Kako bi izbjegli prijavljivanje kaznenog djela, okorjeli kriminalci idu tako daleko da saznaju sve o obitelji žrtve i prijete joj životom i njezinih najbližih.⁵⁰

Modus operandi vrbovanja žena odnosi se na primamljive oglase i obećanja o unosnoj zaradi koja se može dobiti za posao čuvanja djece, konobarice, modela,⁵¹ kao i na oglase putem Interneta koji se tiču lažnih agencija za ugovaranje brakova, ali i na vrbovanje žena od strane žena koje su već bile vrbovane.⁵² Žene i djevojke iz Hrvatske koje su se javile na lažne ponude za posao na Internetu, seksualno su eksploatirane u zemlji i drugdje u Europi.⁵³ Nerijetko su žene prodavane i nekoliko puta. Na formiranje cijene utječe više čimbenika, kao i okolnost ponovne prodaje iste žene jer svaka sljedeća prodaja iste žene nosi višu cijenu. Žrtva potpada pod odnos ovisnosti kriminalca kada nakon izvjesnog vremena nakon dolaska u stranu državu ne može pronaći odgovarajući posao pa od njega posudi novac, a koji u dogovorenom roku ne može vratiti. Takvim odnosom ovisnosti žrtva postaje idealan objekt manipuliranja i seksualnog iskorištavanja. U Ukrajini se smatra da je trgovanje ženama daleko unosnije nego trgovina oružjem i drogom: *Ženu možeš da prodaš više puta, drogu jednom i nemaš je više. Kada trguješ ženama onda istovremeno trguješ oružjem i drogom jer žene to prenose preko granice.*⁵⁴

Žene su čak ubijane za kaznu jer se nisu željele prostituirati, a kriminalci su takvim zločinom davali poruku ostalim ženama što će im se dogoditi ukoliko im se u ispunjenju njihovih zahtjeva suprotstave. Prije petnaest godina, pokraj Brčkog u Bosni i Hercegovini, točnije u neposrednoj blizini *Arizona Marketa* pro-

---

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Gonzalez, Wendy M.: Human trafficking: Criminalization of Victims in the Sex Industry. *Buff. Woman's L.J.*, 11, str19-26, 2002/2003.

⁵² Štulhofer, A.; Raboteg-Šarić, Z.; Marinović, L. Trgovanje ženama i djecom u svrhu seksualnog iskorištavanja: razmjeri problema i potrebne mjere za suzbijanje trgovanja u Hrvatskoj. Zagreb: Centar za istraživanje tranzicije i civilnog društva: Međunarodna organizacija za migracije, 2002.

⁵³ Trafficking in persons report, june 2016, p.144., dostupno na: <http://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf>, (20.08.2016).

⁵⁴ Nikolić-Ristanović, V.: Diskusija, *Temida*, Beograd, br. 3-4/1999, str. 60.

nađena su kako plutaju u rijeci tijela dviju Moldavki. Ruke su im bile vezane na leđima, noge opterećene betonskim blokovima, a na ustima im je bila zaljepljena traka na kojoj je pisalo *Organizacija za europsku sigurnost i suradnju*.⁵⁵ Svakog mjeseca u Italiji zbog neposluha biva ubijena jedna prostitutka, dok se u istom izvoru navode i konkretni zastrašujući zločini, primjerice, dvije Ukrajinke bačene su u Istanbulu s nebodera pred drugim zatočenim ženama, u Srbiji je Ukrajinki za neposlušnost odrubljena glava za primjer drugim ženama, dok je jedna Ruskinja zadavljena zbog odbijanja davanja napojnice u iznosu od 20 dolara.⁵⁶

Žrtve trgovanja ljudima veoma se često dovode u zabludu time što im se jamči da će dobiti potrebne dokumente za rad u stranoj državi, no međutim, upravo suprotno, oduzimaju im se sve postojeće valjane osobne i pute isprave kako se ne bi mogle ničim identificirati niti bi se usudile pobjeći.

Uzroci trgovanja ženama u svrhu seksualne eksploatacije mogu se podijeliti na čimbenike koji pridonose ponudi i čimbenike koji pridonose potražnji.⁵⁷

Ponudi doprinose: siromaštvo i nezaposlenost; feminizacija migracija; rodno uvjetovana diskriminacija i nasilje protiv žena; tradicionalni stavovi i prakse zajednica; nepostojanje socijalne sigurnosti; želja za boljim životom.

Potražnji doprinose: rastući zahtjevi za slabo plaćenom stranom radnom snagom; potražnja za seksualnim uslugama žena; unosna zarada od trgovanja ljudima u svhu seksualne eksploatacije; zamjetna prikladnost žena za rad u neformalnom sektoru.

Procjenjuje se kako cijena jedne žene u Rumunjskoj iznosi od 50 do 200 dolara, dok je cijena u zemlji destinacije deset puta veća. Prema Studiji koju je provela bosanska NGO *Lara* mjesečni prihod od prostitucije vlasnika noćnog kluba, koji zapošljava pet žena, je 10.000 dolara.⁵⁸ Žene obično prelaze granice organizirano i u velikim skupinama, pod palicom trgovaca, s tim da koriste i legalne i ilegalne načine prijelaza granice. Poznate trase ili rute trgovanja ženama protežu se od Moldavije, Ukrajine i drugih bivših sovjetskih republika koje se smatraju glavnim zemljama podrijetla žrtava, preko Rumunjske koja je isto jedna od glav-

⁵⁵ Malarek, V.: *Nataše - Nova globalna seksualna trgovina*, Zagreb, 2006. g., str.48.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ Dostupno na: <http://zenskasoba.hr/podrucja-rada/trgovanje-zenama/uzroci-trgovanja-zenama/>, (15.08.2016).

⁵⁸ Limanowska, B.: *Victim referral and assistance system and gaps therein in Southeastern Europe* Prepared by Barbara Limanowska Special Adviser on Trafficking in Southeastern Europe (Poland), dostupno na: <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/trafficking2002/reports/EP-Limanowska.PDF>, (01.08.2016). Prema podatku *Trafficking of Women as organised Crime*, Conference Materials prepared by LARA, Bijelina, 28-29 September, 2001.

nih zemalja podrijetla žrtava, i Bugarske prema državama bivše Jugoslavije, Italije, Turske, Grčke i zemljama zapadne Europe.⁵⁹

Analizom svih dosadašnjih otkrivenih slučajeva trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj najučestaliji pravci kretanja trgovaca ljudima su sljedeći.⁶⁰

1. Ukrajina – Srbija – Bosna i Hercegovina – Hrvatska
2. Rumunjska – Srbija – Bosna i Hercegovina – Hrvatska
3. Srbija - Hrvatska
4. Bosna i Hercegovina - Hrvatska
5. Hrvatska - Slovenija - Austrija - Švicarska
6. Hrvatska - Slovenija - Italija - Francuska - Španjolska.
7. Hrvatska - Slovenija – Austrija – Njemačka

Većina identificiranih žrtvava u Republici Hrvatskoj državljani su Srbije, Bosne i Hercegovine i Rumunjske, ali i državljani Hrvatske posebno u 2013, 2014. i 2015. godini.⁶¹

IOM raspolaze podacima da svake godine žrtvama trgovanja postane 120.000 žena i djece koje prođu područje Balkana.⁶² Tisuće žena završe kao bijelo roblje, a prostitutkama postane više od šest tisuća žena, mada su stvarne brojke zasigurno puno veće.⁶³ Preko 12 milijardi američkih dolara smatra se godišnjom dobiti od trgovanja ženama radi seksualnog iskorištavanja.⁶⁴ U izvješću američkog State Departmenta za 2015.g. navodi se da je Hrvatska zemlja destinacije, porijekla i tranzita za žene i djecu koja su izložena seksualnom iskorištavanju i za žene, muškarce i djecu koja su izložena prisilnom radu.⁶⁵ Žene i djevojke iz središnje Europe i s Balkana podvrgnute su seksualnom iskorištavanju u Hrvatskoj.⁶⁶ U izvješću se navodi da Vlada Republike Hrvatske ne ispunjava u potpunosti minimalne standarde za eliminaciju trgovanja ljudima, međutim značajna su nastojanja da to učini. Od 2008. do 2012. godine Republika

---

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ Nacionalni program: Suzbijanje trgovanja ljudima, MUP RH, str.4., dostupno na: <https://www.mup.hr/public/documents/Nacionalni%20programi/Nacionalni%20program%20-%20Suzbijanje%20trgovanja%20ljudima.pdf>, (01.08.2016).

⁶¹ *Ibid.*

⁶² EUROPOL (2006) Trafficking of women and children for sexual exploitation in the EU: the involvement of the Western Balkans organised crime 2006.; http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-min/hum/02/Western_Balkans_THB_Threat_Assessment.pdf, str. 8.

⁶³ Doležal D.: Prevencija trgovanja ljudima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991) v. 28, br. 2, str. 1399-1420, 2007

⁶⁴ Arlacchi, 2001, prema Marinović, 2001, preuzeto *Ibid.* fusnota 62.

⁶⁵ Trafficking in persons report, june 2016, p. 144., dostupno na: <http://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf>, (20.08.2016).

⁶⁶ *Ibid.*

Hrvatska je svrstana, prema izvješću State Departmenta SAD-a,⁶⁷ u skupinu zemalja TIER 1 koje su pokazale najviše učinjenih iskoraka u suzbijanju trgovanja ljudima, zaštite žrtava, progona počinitelja i prevencije. Međutim, od 2013. pa sve do 2016. godine Republika Hrvatska svrstana je među skupinu država TIER 2, unatoč tome što je pozitivno kazneno zakonodavstvo kojim je inkriminirano trgovanje ljudima u potpunosti usklađeno sa zakonodavstvom EU, propisane kazne od jedne do petnaest godina dovoljno su stroge i u razmjeru su s onima koje su propisane za ostale teške zločine poput silovanja.

Tijekom 2015. godine, osam osoba prijavljeno je za trgovanje ljudima prema čl. 106. st. 3. KZ, a šest osoba prema čl. 106. st. 1. KZ. U tri slučaja odbačena je prijava koja se odnosi na kazneno djelo propisano st. 1, a u dva slučaja obustavljena je istraga. Nakon provedene istrage podignuto je devet optužnica, jedna za kazneno djelo iz st. 1, a osam za kazneno djelo iz st. 3.⁶⁸ Optuženo je sveukupno sedam osoba za trgovanje ljudima iz čl. 106. KZ, jedna osoba prema st. 1, dvije osobe prema st. 2. i četiri osobe prema st. 3. Dvije osobe proglašene su krivima za trgovanje ljudima, jedna prema st. 1. i druga prema st. 2. Donesena je jedna oslobađajuća presuda prema st. 1. i četiri oslobađajuće presude prema st. 3.⁶⁹ Jedna osoba osuđena je u 2015. godini prema čl. 106. st. 1. KZ i jedna prema st. 2.⁷⁰ Valja skrenuti pozornost na činjenicu da je velika većina žena koje su privedene kao ilegalne migrantkinje ili osobe uključene u međunarodnu prostituciju nisu ispitane kao potencijalne žrtve trgovanja ljudima,⁷¹ stoga je bilo dosta sudskih predmeta koji su pravno kvalificirani prema bivšem Kaznenom zakonu kao kazneno djelo međunarodne prostitucije⁷²

⁶⁷ Više dostupno na: <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2016/index.htm>, (20.08.2016).

⁶⁸ DZS, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015. godini, dostupno na: portal DZS, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1576.pdf (15.08.2016.), str. 18.

⁶⁹ *Ibid.* str.66.

⁷⁰ *Ibid.* str.126.

⁷¹ Vidi: Štulhofer, A. Raboteg Šarić, Z., Marinović, L.(2002): Trgovanje ženama i djecom u svrhu seksualnog iskorištavanja, Zagreb, Centar za istraživanje tranzicije i civilnog društva i Međunarodna organizacija za migracije

⁷² Čl. 178. KZ/97 Međunarodna prostitucija: (1) Tko drugu osobu namamljuje, vrbuje ili potiče na pružanje seksualnih usluga radi zarade u državi izvan one u kojoj ta osoba ima prebivalište ili čiji je državljanin, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. (2) Tko drugu osobu silom ili prijetnjom uporabe sile, ili obmanom prisili ili navede da se uputi u državu u kojoj nema prebivalište ili nije njezin državljanin radi pružanja seksualnih usluga uz naplatu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina. (3) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. i 2. ovoga članka počinjeno prema djetetu ili maloljetnoj osobi, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine. (4) Bez utjecaja je na postojanje kaznenog djela iz ovoga članka okolnost je li se osoba koju se namamljuje, vrbuje, potiče, prisiljava ili obmanom navodi na prostituciju već time bavila ili ne.

ili podvođenja,⁷³ a u biti bi se trebalo tretirati kao kazneno djelo trgovanja ljudima.

Zajedničke karakteristike žrtava trgovanih u svrhu seksualne eksploatacije su sljedeće:⁷⁴

1- mogu biti bilo kojih godina, iako dob žrtve ovisi o samom tržištu kao i o lokaciji iskorištavanja žrtve

2- premještaju se iz jedne javne kuće u drugu ili rade na različitim lokacijama,

3- njihovo kretanje pod stalnom je pratnjom kao i odlazak na posao i povratak s posla,

4- imaju tetovaže ili druge znakove na tijelu koji ukazuju na vlasništvo njihovih izrabljivača,

5- zastupljen je prekovremeni rad, slobodni dani kao takvi ne postoje ili su neznatni

6- spavaju na mjestu rada

7- tanuju ili rade u grupi, nerijetka je situacija i da žive ili rade sa ženama s kojima ne mogu komunicirati jer ne pričaju isti jezik,

8- oskudijevaju s vlastitom odjećom, imaju svega nekoliko odjevnih predmeta

9- posjeduju odjeću koja je namijenjena pružanju seksualnih usluga,

10- uglavnom ne znaju jezik države u kojoj su iskorištavane ili jezik klijenta tako da znaju samo određene riječi koje se odnose na seksualni rad,

11- nemaju svojih novčanih sredstava,

12- nemaju mogućnost da se identificiraju osobnom valjanom putnom ispravom.

Sljedeći indikatori mogu ukazivati na mogućnost da je riječ o osobi koja je bila žrtva trgovanja ljudima u svrhu seksualne eksploatacije:⁷⁵

1- postojanje dokaza da je osoba za koju se sumnja da je žrtva trgovanja imala nezaštićen i/ili nasilan seks

---

⁷³ Čl. 195. KZ/97 Podvođenje: 1) Tko podvede dijete ili maloljetnu osobu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina. (2) Tko radi zarade organizira ili omogući drugoj osobi pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine. (3) Tko drugu osobu radi zarade silom ili prijetnjom uporabe sile ili obmanom prisili ili navede na pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina. (4) Ako je kazneno djelo iz stavka 2. i 3. ovoga članka počinjeno s maloljetnom osobom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine. (5) Tko djetetu organizira ili omogući pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina. (6) Ako je kazneno djelo iz stavka 2. ili 3. ovoga članka počinjeno s djetetom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina. (7) Bez utjecaja je za počinjenje kaznenog djela iz ovoga članka je li se osoba koja se podvodi već ranije bavila prostitucijom ili ne.

⁷⁴ United Nations Office on Drugs and Crime: Human trafficking indicators, dostupno na: https://www.unodc.org/pdf/HT_indicators_E_LOWRES.pdf, (22.08.2016).

⁷⁵ *Ibid.*

2- postojanje dokaza da osoba za koju se sumnja da je žrtva trgovanja nije mogla odbiti nezaštićen i/ili nasilan seks,

3- postojanje dokaza da je osoba kupljena i prodana,

4- postojanje dokaza da je skupina žena pod kontrolom drugih osoba,

5- postavljanje vidljivih oglasa na javnim kućama ili sličnim mjestima koja nude usluge žena određene etničke pripadnosti ili nacionalnosti,

6- postojanje prijava o pružanju usluga seksualnih radnica klijentima pojedinih etničkih ili nacionalnih grupa,

7- klijenti su izjavili da seksualne radnice nemaju osmjeh.

Žrtve seksualnog iskorištavanja imaju fizičke i psihičke posljedice cijeli život, kronične tjeskobe, gubitak pamćenja, depresije, psihosomatske bolesti, ovisnosti, agresivnosti, gubitak povjerenja u druge i osjećaj krivnje koji će ih pratiti skoro cijeli život.⁷⁶ Kod jednog broja žrtava seksualnog iskorištavanja zbog zlostavljanja i pretrpljenih trauma u kasnijoj fazi zabilježen je i posttraumatski stresni sindrom.⁷⁷

DISTINKCIJA IZMEĐU SEKSUALNE EKSPLOATACIJE KAO OBLIKA TRGOVANJA LJUDIMA I PROSTITUCIJE

Još u prosincu 2002. godine Vlada SAD-a usvojila je Predsjedničku direktivu o nacionalnoj sigurnosti (*National Security Presidential Directive*) kojom se propagira zabrana legalizacije prostitucije s obzirom na društvenu štetnost koja potiče seksualnu eksploataciju kao oblik trgovanja ljudima. Razlika između trgovanja ljudima kao oblika seksualnog iskorištavanja i prostitucije ogleda se u sljedećim kriterijima:

Trgovanje ljudima: može biti međunarodno i unutar države; žrtva može i ne mora dati pristanak za prelazak preko granice; legalni i/ili ilegalni prelazak državne granice; uvijek je riječ o robovlasničkom odnosu, žrtva je vlasništvo osobe koja ju je kupila; žrtva nema slobodu kretanja i odlučivanja; cilj trgovaca ljudima je iskorištavanje žrtava, prostitucija je samo jedan od oblika iskorištavanja žrtava.

Prostitucija: može biti međunarodna i unutar države; osoba daje pristanak za prelazak državne granice (međunarodno); prelazak granice može biti i legalan i ilegalan; osoba ima slobodu kretanja; osoba može slobodno odlučiti hoće li se i koliko dugo baviti prostitucijom; osoba može raspolagati svojim tijelom i svojom zaradom; ponekad prostitucija može, ali ne mora uključivati različite oblike prisile i eksploatacije.

---

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ Kovčo Vukadin I., Jelenić D.: Trgovanje ljudima: kriminološki i kaznenopravni aspekt, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 10, broj 2/2003, str. 665-718

Osoba koja se dobrovoljno bavi seksualnim radom, ukoliko ima posrednika u pronalaženju posla (tzv. makroa), ipak ima izvjesnu mogućnost dobrovoljnog odlučivanja o načinu raspolaganja svojim tijelom i pružanjem usluga pa tako u konačnici i slobodu odlučivanja o svom životu. Dosta je evidentiranih slučajeva u praksi u kojima se osoba dobrovoljno bavi prostitucijom da bi kasnije postala i žrtva trgovanja ljudima. Tada imamo situaciju da pružanje seksualnih usluga, koje je do sada bilo dobrovoljni izbor, postaje prisila. Žrtva trgovanja ljudima postaje vlasništvo druge osobe, prisiljena je na prostituciju i seksualno iskorištavanje, ona ne može slobodno donostiti odluke o načinu i mjestu rada, odabiru klijenta, slobodnom vremenu i kretanju, kao niti naplaćivanju svojih pruženih usluga, dok je za samu žrtvu tako pružena usluga najčešće onerozan posao.

Na području 28 zemalja članica Europske unije u trogodišnjem periodu od 2010. do 2012. godine registrirano je sveukupno 30 146 žrtava trgovanja ljudima. Od toga broja, 80% registriranih žrtava bile su žene. 69 % od ukupno registriranih žrtava trgovano je u svrhu seksualnog iskorištavanja od čega je pak 95 % bilo žena, dok je više od 1000 djece bilo seksualno eksploatirano. 65 % registriranih žrtava bili su građani država članica Europske unije.⁷⁸

Seksualna eksploatacija uključuje sljedeće podkategorije koje se vežu uz vrstu i mjesto iskorištavanja: *Ulična prostitucija, Prozor prostitucija i bordeli, Striptiz klubovi / barovi, Pornografska industrija, Usluge vezane za agencije za pratnju (escort) i modne agencije, agencije za masažu*, i druge ostale i nepoznate podkategorije.⁷⁹

Distinkcija između prostitucije i seksualnog iskorištavanja ogleda se u tome što se prostitucija odnosi na seksualno pružanje usluga radi zarade, dok kod seksualnog iskorištavanja žrtvama se ne daje nikakva zarada, njima se, kako navodi Štulhofer, Raboteg-Šaric, i Marinović zarada uskraćuje ili otima.⁸⁰ U skladu s navedenim, i kazne za navedena kaznena djela osjetno su niže u odnosu na kazneno djelo trgovanja ljudima. Važno je spomenuti da je i člankom 7. (*Tko dopušta da se u njegovim prostorijama vrši bludničenje ili tko omogućuje ili na drugi način pomaže vršenju prostitucije*, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protivrijednosti domaće valute od 50 do 350 DEM ili kaznom zatvora do 30 dana) i člankom 12. (*Tko se odaje prostituciji*, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protivrijednosti domaće valute od 50 do 200 DEM ili kaznom zatvora do 30

---

⁷⁸ Trafficking in human beings, Eurostat Report 2015, Statistical working papers, str. 13.

⁷⁹ Str. 29. *Ibid.*

⁸⁰ Štulhofer, A., Raboteg-Šaric, Z., Marinović, L.: Trgovanje ženama i djecom u svrhu seksualnog iskorištavanja, Centar za istraživanje tranzicije i civilnog društva, Međunarodna organizacija za migracije, Zagreb, 2002, str. 52.

dana) Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira regulirano odavanje i pomaganje u prostituciji.⁸¹

Novim Kaznenim zakonom koji je stupio na snagu 1.1.2013. godine inkriminirano je poticanje na prostituciju i svodništvo. U glavi XXVI Kaznenog zakona među kaznenim djelima protiv spolne slobode, inkriminirana je čl. 157. *Prostitucija*. Namamljivanje, vrbovanje kao i svako poticanje na pružanje spolnih usluga te organiziranje ili omogućavanje drugoj osobi pružanje spolnih usluga, radi zarade ili druge koristi, kažnjivo je kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁸² Kvalificirani oblik počinjenja kaznenog djela prostitucije čini tko drugu osobu radi zarade silom ili prijetnjom, obmanom, prijevarom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti, prisili ili navede na pružanje spolnih usluga, ili tko koristi spolne usluge takve osobe uz naplatu, a znao je ili je morao i mogao znati za navedene okolnosti.⁸³ Propisana kazna za kvalificirani oblik je kazna zatvora od jedne do deset godina te je izjednačena s predviđenom kaznom za temeljni oblik kaznenog djela trgovanja ljudima iz čl. 106. st. 1. KZ.

Oglašavanje prostitucije druge osobe putem medija i drugih sredstava javnog informiranja kažnjivo je kaznom zatvora do tri godine.⁸⁴ Pristanak osobe na prostituciju kao i njezina moguća okolnost da se već bavila prostitucijom irelevantne su okolnosti u odnosu na postojanje kaznenog djela.⁸⁵

Bavljenje prostitucijom vrlo je okrutno za ženu te iznimno štetno za njezino zdravlje s obzirom na tjelesne povrede i prijetnju mogućih ozbiljnih bolesti kojima se žena svakodnevno izaže. Provedena je studija o ženama koje su se prostituirale u devet država na temelju u kojoj su dobiveni sljedeći podaci: 60-75% žena u prostituciji je silovano, 70-95% žena je fizički napadnuto, a 68% žena zadovoljava kriterije za dobivanje posttraumatskog stresnog poremećaja. Zaključak navedenog istraživanja o prostituciji konstatiralo je niz povreda i bolesti koje žene u seksualnoj industriji pretrpe zbog nasilja koje je nad njima učinjeno, značajno viša stopa hepatitisa B, veći rizik od raka grlića maternice, komplikacije u trudnoći, psihološke traume, uključujući i rizik od mogućeg dobivanja HIV/AIDS.⁸⁶

⁸¹ Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, Narodne novine, br.30/90, 47/90, 29/94.

⁸² Čl. 157.st.1. KZ.

⁸³ St. 2. *Ibid.*

⁸⁴ St. 3. *Ibid.*

⁸⁵ St. 4. *Ibid.*

⁸⁶ Prostitution and Trafficking in Nine Countries: An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder, Melissa Farley PhD, Prostitution Research & Education, San Francisco, CA 94116-0254 USA, Ann Cotton PsyD, University of Washington School of Medicine and VA Puget Sound Health Care System, Seattle, WA, USA.

BORBA PROTIV SEKSUALNE EKSPLOATACIJE
KAO OBLIKA TRGOVANJA LJUDIMA

Borba protiv organiziranog kriminaliteta i s tim u vezi trgovanja ljudima i seksualne eksploatacije kao njegovog vodećeg oblika, odvija se danas i na nacionalnom i na međunarodnom planu. Bez obzira na razinu mjere i radnje koje se poduzimaju su po karakteru normativne i operativne.⁸⁷

Na *nacionalnom* nivou države angažiraju policiju, tajne službe, pravosudna tijela, carinu i druge organizacije u suzbijanju trgovanja ljudima i ostalih pojavnih oblika (organiziranog) kriminala. U Republici Hrvatskoj na prvom mjestu je policija, posebice Uprava granične policije i Uprava kriminalističke policije u sustavu MUP RH,⁸⁸ Carina, te pravosudna tijela u čijem su sustavu sud, državno odvjetništvo, pravosudna policija i dr. Glavna karakteristika aktivnosti ovih tijela je multiagencijski pristup koji podrazumijeva suradnju, razmjenu informacija kao i zajedničke operativne akcije na terenu.

Operativni aspekt suradnje nacionalnih tijela temelji se na normativno-pravnom okviru koji je već izložen u radu, dok će u ovom poglavlju biti navedeni samo najznačajniji dokumenti za suzbijanje trgovanja ljudima i seksualne eksploatacije. To je prije svega Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2012. do 2015. godine koji je usvojila Vlada Republike Hrvatske 2012. godine.⁸⁹

Područja koje obuhvaća Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2012. do 2015. godine su: normativni okvir; identifikacija žrtava trgovanja ljudima; otkrivanje, procesuiranje i sankcioniranje počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima; pomoć i zaštita žrtava trgovanja ljudima; prevencija; obrazovanje; međunarodna suradnja i koordinacija aktivnosti.⁹⁰

Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima koji je donio MUP RH⁹¹ usvojen je s ciljem implementacije pojedinih elemenata iz Nacionalnog plana RH. Program u prvom djelu sadrži početno određenje pojma trgovanja ljudima te pokušava pružiti odgovore u pogledu različitih motiva za ovo kazneno djelo i u pogledu prava koja se krše. Dalje se navode osnove sumnje da se radi o

---

⁸⁷ Nikač Ž, *Međunarodna policijska saradnja*, KPA, Beograd, 2015, str. 65-78.

⁸⁸ Više dostupno na: www.mup.hr (19.09.2016).

⁸⁹ Vlada RH, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima: Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2012. do 2015. godine, Zagreb, 2012, dostupno na: https://www.mup.hr/UserDocsImages/nacionalni_programi/trgovanje_ljudima/2012/NACIONALNI%20PLAN%20FINALNO.pdf, (19.09.2016).

⁹⁰ www.vlada.gov.hr (19.09.2016).

⁹¹ Dostupno na: <https://www.mup.hr/public/documents/Nacionalni%20programi/Nacionalni%20program%20-%20Suzbijanje%20trgovanja%20ljudima.pdf>, (20.09.2016).

kaznenom djelu trgovanja ljudima i s tim u vezi detaljnije su izložene aktivnosti MUP RH kao i normativnopravni okvir istaknut u KZ RH (čl.105.-107).

Na *regionalnoj osnovi* poseban značaj u borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta i njegovih pojava oblika imaju Konvencija o međunarodnoj policijskoj suradnji u Jugoistočnoj Europi (*Police Cooperation Convention for SEE – PCC SEE*) i već spomenuta Konvencija SELEC (*Southeast European Law Enforcement Center*).⁹² Osnovni cilj navedenih dokumenata je olakšavanje komunikacije između država i njihovih specijaliziranih službi, harmonizacija nacionalne legislative i ujednačavanje sudske prakse, što se odnosi i na trgovanje ljudima s ciljem seksualne eksploatacije.

Na bilateralnoj osnovi države se uglavnom opredjeljuju za zaključivanje ugovora o suradnji koji su u funkciji primjene multilateralnih sporazuma, ali mogu biti i samostalni međunarodno-pravni dokumenti o međusobnoj policijskoj i kaznenopravnoj suradnji s posebnim naglaskom na borbu protiv organiziranog kriminaliteta.⁹³

Operativne mjere za borbu protiv organiziranog kriminaliteta obuhvaćaju suradnju država i specijaliziranih međunarodnih organizacija. Najvažniji vidovi i oblici suradnje su razmjena informacija, zajedničke policijske operacije i zajednički istražni timovi. U slučaju trgovanja ljudima u cilju seksualne eksploatacije izuzetna je uloga graničnih policija, specijaliziranih međunarodnih organizacija (FRONTEX) i posebnih nacionalnih agencija (npr.inspektorati rada) jer vrše kontrolu i nadzor migranata na granici i migrantskih tokova. Posebno je važna suradnja pravosudnih tijela u Republici Hrvatskoj (državnog odvjetništva za organizirani kriminalitet, kaznenih sudova) koji ostvaruju suradnju povodom procesno-pravnih radnji.

U suzbijanju organiziranog kriminaliteta posebnu ulogu imaju specijalizirane međunarodne organizacije među kojima je najvažniji Interpol. Države članice učestvuju u radu ove organizacije kroz Nacionalni centralni biro (NCB) preko kojih se obavlja razmjena informacija. Organizacija ima specijalizirane operativne odjele za suzbijanje svih pojava oblika transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, pa tako i trgovanja ljudima sa svim modalitetima iskorištavanja (seksualna eksploatacija, radna eksploatacija, prisilni rad i dr).

U okviru EU poseban značaj ima Europol koji ostvaruje suradnju ne samo s državama članicama, već i s nečlanicama s kojima ima periodične sastanke radi

---

⁹² Više: Božić V, Nikač Ž, *Criminal incriminations based on the united nations convention against transnational organized crime in the criminal legislation of the Republic of Croatia and the Republic of Serbia*, Zbornik radova međunarodne konferencije, Fakultet bezbednosti Skopje, 2016.

⁹³ Više: Nikač Ž, Juras D, *Međunarodna policijska saradnja u JIE u funkciji bezbednosti*, Institut za uporedno pravo, Strani pravni život, no 3/15, Bgd.2015, p.283-302.

poduzimanja zajedničkih mjera protiv organiziranog kriminaliteta. Republika Hrvatska kao članica EU ima posebne obaveze prema tijelima EU u sprovođenju utvrđene zajedničke vanjske politike, posebno u dijelu koji se odnosi na ilegalne migracije⁹⁴ što podrazumijeva i znatno bolju kontrolu državnih granica (RH) i (EU) kao vanjskih granica.

ZAKLJUČAK

Trgovanje ljudima, uglavnom ženama, u svrhu seksualnog iskorištavanja vodeći je oblik trgovanja ljudima kao kaznenog djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva koji je u posljednjih petnaestak godina poprimio neslućene razmjere. Problemi ovog kriminaliteta usko su povezani s ilegalnim migracijama, državama u tranziciji, manjkom radnih mjesta, slabo plaćenim poslom, neravnopravnošću spolova kao i htijenjem boljeg zaposlenja i dostojnijeg života.

Republika Hrvatska uskladila je svoj normativnopravni okvir s međunarodnim dokumentima Europske unije i pravnim standardima Europskog suda za ljudska prava s teoretske strane, međutim dosadašnja rješenja u praksi ukazuju na potrebu veće razine suradnje između nadležnih institucija u provođenju zakona i suzbijanju ovog oblika kriminaliteta. Potrebno je pojačati suradnju između policijskih službenika i državnih odvjetnika kako bi počinitelji i pomagatelji trgovanja ljudima bili na vrijeme otkriveni i kažnjeni.

Posebno osjetljive su žrtve kaznenog djela trgovanja ljudima koje su bile seksualno eksploatirane, stoga je nužan sveobuhvatniji pristup takvim žrtvama kroz kompletnu pomoć, zaštitu i sigurnost, uz zajamčenu tajnost osobnih podataka u svim fazama, a u cilju što bržeg oporavka kao i integracije/reintegracije. Važno je što više usavršiti metode koje se koriste u identifikaciji žrtava seksualnog iskorištavanja. Potrebno je pomno pratiti sve nove tehnike i modalitete vrbovanja novih žrtava kako bi se što bolje razumjela veličina ovog problema i spriječilo počinjenje novih kaznenih djela, naročito osobitu pažnju valja posvetiti oglašavanju za radna mjesta u periodu turističke sezone kao i oglašavanju na Internetu. U skladu s tim, od presudne su važnosti javne kampanje i provođenje studija i istraživanja kojima će se podići svijest stanovništva o problemu trgovanja ženama, djevojkama i djecom s ciljem seksualnog iskorištavanja.

I na kraju, najvažnija u prevenciji i suzbijanju ovog oblika kriminaliteta i identifikaciji žrtava je, dakako, uspješna regionalna i međunarodna suradnja država.

---

⁹⁴ Više o migracijama vidi u: Božić, V; Lisičar, H; Mudrić, M, Kaznenopravni aspekti krijumčarenja ljudi u Republici Hrvatskoj s osvrtom na mediteransku krizu – analiza stanja i preporuke de lege ferenda, *Pravni život, časopis za pravnu teoriju i praksu*, 9 (2015), 578 1-848; str. 283-301

VANDA BOŽIĆ, Ph.D.,
Faculty of Law, University of Zagreb

COMBATING SEXUAL EXPLOITATION AS THE LEADING
FORM OF TRAFFICKING IN PERSONS

In the function of protection of the right to life and fundamental human rights

Summary

Sexual exploitation is the leading form of the crime of trafficking in persons whose victims are mostly women and young girls that are physically and mentally abused by traffickers to force them into prostitution. Under the threat of losing their own lives and the lives of their loved ones, with the use of force and total control of movement, usually without having personal documents, the victims become the property of the person who purchased them. The paper presents national and international legislation that covers this subject and points to the proactive measures to combat trafficking in persons for sexual exploitation at national and international level. Furthermore, a distinction between sexual exploitation as a form of trafficking in persons and prostitution as an offense against public peace and order has been set forth. The work includes a review of the statistics on the prosecution and sanctioning of perpetrators of the crime of trafficking in persons. In concluding remarks given are possible proposals *de lege ferenda* for the improvement of certain legislative solutions and proposals for the improvement of the multi-agency approach in combating this type of crime.

PRAVNI ŽIVOT

ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

»Pravni život«, časopis za pravnu teoriju i praksu pojavio se 1952. godine kao zajedničko glasilo udruženja pravnika Srbije i Bosne i Hercegovine, a nešto docnije i Udruženja pravnika Crne Gore.

Pošto su ostala dva udruženja počela izdavati sopstvene časopise, »Pravni život« 1969. godine postaje glasilo Udruženja pravnika Srbije.

Časopis objavljuje teorijska istraživanja i studije iz jugoslovenskog i uporednog prava kao i materijale sa naučnih i stručnih skupova. U njemu se poklanja pažnja svemu onome što se u pravnom životu zbiva. Na njegovim stranama objavljuju se izabrane odluke iz sudske i arbitražne prakse, osvrti i prikazi novih knjiga kao i raznovrsni prilozi iz svakodnevne prakse. Kao glasilo Udruženja pravnika Srbije, časopis prati delatnost pravničke organizacije i o njima obaveštava čitaoce.

Dosadašnji urednici »Pravnog života« bili su: Mihailo Đorđević (1952–1969), dr Živojin Aleksić (1969–1975) i dr Milan Petrović (1975–1980).

Broj 9/2016 / Godina LXV / Knjiga 583

1-780

B e o g r a d

SADRŽAJ – TABLE OF CONTENTS

Pravda i pravo

Justice and Law

La Justice et le Droit

PRAVO I DRUŠTVENI IMPERATIVI – I tom

LAW AND SOCIAL IMPERATIVES – Vol. I

OSNOVNI REFERAT

GENERAL REPORT

Slobodan Perović

Prirodno pravo i društveni imperativi

Natural Law and Social Imperatives . . . . .

7

Prva katedra

First Department

PRAVO NA ŽIVOT

RIGHT TO LIFE

1. Život

Life

Đorđe Đorđević

Krivičnopravna zaštita života i zdravlja ljudi od upotrebe štetnih
proizvoda

The criminal law protection of human life and health from
harmfull products . . . . .

127

Jovan Ćirić

Pokušaj ubistva

Attempt of murder . . . . .

141

773

Nataša Delić

- Neke dileme u vezi subjektivnih obeležja bića krivičnog dela
trgovine ljudima
Certain dilemmas about subjective characteristics of crime
of human trafficking 157

Dragan Jovašević

- Ubistvo u krivičnom pravu baltičkih država
Murder in the criminal law of the baltic states 175

Željko Nikač

- Novi Zakon o policiji u svetlu zaštite prava na život i drugih
vrednosti
New Law on Police in the light of protection of the right to life
and other values 189

Sladana Jovanović

- Viktimizacija žena ubistvom i pravni odgovori
Homicidal victimization of women and legal responses 205

Ivana Bodrožić

- Krivično delo terorizma i njegova obeležja
The crime of terrorism and its characteristics 215

Ivana Marković

- Eutanazija u nemačkom i srpskom krivičnom pravu
Euthanasie im deutschen und serbischen strafrecht 235

Saša Marković

- Krivično delo nedozvoljene proizvodnje, držanja, nošenja
i prometa oružja i eksplozivnih materija
Criminal offence of unlawful manufacture, possession, carrying,
and sale of weapons and explosives 251

Vanda Božić

- Suzbijanje seksualne eksploatacije kao vodećeg oblika trgovanja
ljudima u funkciji zaštite prava na život i temeljnih ljudskih prava
Combating sexual exploitation as the leading form of trafficking
in persons in the function of protection of the right to life
and fundamental human rights 267

Nataša Tomić-Petrović

Rizici i zaštita prava na život u saobraćaju Risks and protection of the right to life in traffic	289
--	-----

2. Zdravlje

Health

Hajrija Mujović-Zornić

Odgovornost za štetu od vakcina Liability for damage from vaccines	303
---	-----

Marta Sjeničić

Dragan Miljuš

Marko Milenković

Nacionalni pravni okvir kojim se uređuje oblast zaštite stanovništva od zaraznih bolesti Analysis of the national legal regulation related to protection of population from communicable diseases	321
--	-----

Blanka Ivančić-Kačer

Neki stvarnopravni i obveznopravni aspekti printanja ljudskih organa kao fenomena novog doba Some proprietary and obligatory legal aspects of printing human organs as a phenomenon of new age.	339
---	-----

Dunja Šantrić,

Jelena Šantrić

Pravna regulativa eutanazije i Prednacrt Građanskog zakonika Republike Srbije Legal regulation of euthanasia and Preliminary draft of Civil code of Republic of Serbia	353
---	-----

Ivana Stojanović

Pretpostavljena odgovornost lekara i tzv. defanzivna medicina The presumed responsibility of a physician and the so-called defensive medicine	367
--	-----

Dušanka Milošević

- Buka u životnoj sredini savremenog sveta i aktuelne potrebe
za efikasniju zaštitu
The noise in the environment of the modern world. 375

Ljubomir Kecman

- Bolji dani za transplantaciju organa kod nas 381

Vanja Serjević

- Zaštita prava na život i zdravlje u kontekstu garantovane zaštite
prava stranih investitora
Protection of human life and health in the context of guaranteed
rights of investment protection 385

*Mihajlo Rabrenović,
Sanja Stošić,
Milorad Stamenović*

- Značaj strategijskog upravljanja za klinička ispitivanja 401

3. Ekologija

Ecology

Gordana Petković

Slobodan Prošić

- Odnos globalizacije i zelene ekonomije
Relationship between globalization and green economy 411

Dragoljub Todić

Ivan Dujić

- Međunarodno-pravni i institucionalni okvir saradnje država
Jugoistočne Evrope u oblasti klimatskih promena i upravljanja
vodnim resursima
International legal and institutional cooperation framework
of the Southeast Europe in the field of climate change and water
resources management 427

Dragan Bataveljić,

Mitar Lutovac

- Pravni i ekološki aspekti NATO agresije na SR Jugoslaviju
1999. godine
Legal and ecological aspects of NATO aggression on FR Yugoslavia
in 1999 443

Mihajlo Vučić

- Pojam međunarodnog vodotoka i problemi njegovog pravnog
definisanja
Problems with the definition of the international watercourse 457

*Tatjana Bugarski,
Milana Pisarić*

- Ilegalna eksploatacija šuma
Illegal exploitaitaion of forest 471

*Mario Lukinović,
Svetislav Milovanović*

- Pregled prava zaštite životne sredine u Srbiji
An overview of the Environmental Protection in Serbia 485

Jelena Šogorov-Vučković

- Princip uzročnosti u pravu životne sredine
The principle of causality in environmental law 495

Dragiša Gajić

- Zaštita biodiverziteta u međunarodnim konvencijama
Biodiversity protection in international conventions 505

Monika Milošević

- Na putu ka Pariskom sporazumu o klimatskim promenama
On the road to Paris Agreement on Climate Change 513

4. Sport

Sport

*Edita Kastratović,
Olja Arsenijević,
Milan Dragić*

- Razvoj fizičke kulture kao društveni imperativ u sistemu
vrednosne orijentacije mladih u Republici Srbiji
Development of physical culture as social imperative in the value
orientation of youth in Serbia 527

Hrvoje Kačer

- Pravna kvalifikacija suspenzije ruskih sportaša sa olimpijskih i paraolimpijskih igara 2016.
Legal qualification of suspension of Russian athletes at the Olympic and Paralympic Games 2016. 537

*Nenad Đurđević,
Božidar Otašević*

- Redarska služba na sportskim priredbama
Stewarding at sporting events 549

*Zoran Mašić,
Nina Đukanović,
Žarko Kostovski*

- Zakonska regulativa i organizacija paraolimpijskog sporta u Srbiji
Legislation and organization of Paralympic sport in Serbia 565

Dejan Šuput

- Novi Zakon o sportu
New Law on Sport 575

Miloš Galantić

- Globalne sportske organizacije
Global sports organizations 591

Druga katedra

Second Department

PRAVO NA SLOBODU

RIGHT TO FREEDOM

1. Krivično-pravna i procesna zaštita ličnosti

Criminal-law and procedural protection of personality

Milan Škulić

- Krivičnoprocesna tradicija kao vid kulturnog i pravnog identiteta
The tradition of criminal proceedings as a form of cultural and legal identity 611

Dragana Kolarić

- Dinamična faza krivičnog zakonodavstva Republike Srbije
The dynamic stage of the criminal legislation of the Republic of Serbia 641

<i>Vanja Bajović</i>	
Suđenje u odsustvu i ponavljanje postupka licu osuđenom u odsustvu Trial <i>in absentia</i> and repetition of the criminal proceedings for the person convicted <i>in absentia</i>	669
<i>Velimir Rakočević</i>	
Elektronski nadzor i ograničenje lične slobode okrivljenog u krivičnom postupku Electronic surveillance and restriction of personal freedom of the accused in the criminal proceedings	685
<i>Branislav Simonović, Zoran Đurđević, Snežana Soković</i>	
Test integriteta kao mera suzbijanja korupcije u policiji Test of integrity a measure of combating police corruption	699
<i>Aleksandar Bošković, Nenad Radović</i>	
Saslušanja i zadržavanja osumnjičenog u krivičnom procesnom zakonodavstvu Srbije Interrogation and detention of a suspect in Serbian criminal procedural legislation	713
<i>Miodrag Simović, Marina Simović, Vladimir Simović</i>	
Izjašnjenje optuženog o zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga u krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini Statement of the accused person about request for issuance of penal order in criminal procedure in Bosnia and Herzegovina	729
<i>Slaviša Vuković</i>	
Položaj imigrantskih zajednica u kontekstu terorističke pretnje Position of immigrant communities in the context of terrorism threat	749
<i>Vladimir Veković</i>	
Reforma krivičnog postupka prema maloletnicima Reform of criminal proceedings against juveniles	761
	779